Oikeusneuvos Anne Nenonen 20.4.2026 KHOhal/978/2026

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAEIKSI ELINTARVIKEMARKKINALAIN JA OIKEUDENKÄYNNISTÄ MARKKINAOIKEUDESSA ANNETUN LAIN 1 LUVUN 6 §:N JA 5 LUVUN 2 §:N MUUTTAMISESTA (HE 36/2026 vp)

Maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijalausuntoa edellä mainitusta hallituksen esityksestä.

Lausunnossa tarkastelu on rajattu prosessuaalisesti merkityksellisiin säännösehdotuksiin. Lausuntona esitetään seuraava:

Kaupallisia kostotoimia koskeva kosto-olettama

Kaupallisia kostotoimia koskevaan elintarvikemarkkinalain 2 e §:ään ehdotetaan lisättäväksi 2 momentti, jossa säädettäisiin niin sanotusta kosto-olettamasta. Hallituksen esityksessä on tarkasteltaessa säännöksen suhdetta perustuslakiin viitattu yhdenvertaisuuslakiin sisältyvään syrjintäolettamaan.

Korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätöksessä KHO 2022:106 on ollut ratkaistavana asia, jossa on arvioitu yhdenvertaisuuslain mukaisen syrjintäolettaman syntymistä ja kumoamista. Kyseisen ratkaisun 23 kohdassa on lausuttu:

”Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Tapahtumien kulusta ja muusta tosiseikastosta esitettävän selvityksen tulee olla sellaista, jonka perusteella asiaa objektiivisesti arvioiden voidaan olettaa syrjinnän kieltoa rikotun. Pelkkä väite tai epäily syrjinnän kiellon rikkomisesta ei riitä syrjintäolettaman syntymiseen. Täyttä näyttöä syrjinnästä ei kuitenkaan edellytetä, vaan riittävää on, että esille tulleiden seikkojen valossa syntyy perustellusti olettama syrjinnän kiellon vastaisesta menettelystä.”

Ehdotettua kosto-olettamaa koskevaa säännöstä on tarpeen täydentää siten, että kosto-olettamaan vetoavan on tuomioistuimessa esitettävä selvitystä vaatimuksensa perusteena olevista seikoista. Vastaavasti elintarvikemarkkinavaltuutetun on omassa päätöksessään esitettävä seikat, joiden nojalla elintarvikemarkkinavaltuutettu katsoo olettaman kostotoimista syntyneen. Olettaman syntymisen kynnystä ei tule asettaa elintarvikemarkkinalaissa alemmaksi kuin muissa vastaavantyyppisissä säännöksissä. Säännösehdotuksen perustelulausumissa olevia viittauksia oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetusta laista seuraavaan velvollisuuteen esittää vaatimustensa perusteet ei voida pitää riittävinä.

Korkeimman hallinto-oikeuden henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyvät tiedot ovat saatavilla www.kho.fi
Uppgifter gällande behandlingen av personuppgifter i högsta förvaltningsdomstolen och dataskydd finns tillgängliga på www.hfd.fi

Muutoksenhakusäännökset

Muutoksenhakua koskevan elintarvikemarkkinalain 14 §:n perusteella huomautusta koskevaan elintarvikemarkkinavaltuutetun päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen ja julkista varoitusta ja kieltoa koskeviin elintarvikemarkkinavaltuutetun päätöksiin markkinaoikeudelta. Huomautuksen ja julkisen varoituksen antamisessa sekä kieltopäätöksessä sovellettavat elintarvikemarkkinalain säännökset ovat suurelta osin samat. Seuraamusta harkittaessa voidaan samojen seikkojen perusteella joutua käymään rajaa huomautuksen ja julkisen varoituksen välillä.

Muutoksenhaku elintarvikemarkkinavaltuutetun päätöksistä tulisi keskittää markkinaoikeuteen. Oikeudenkäyntimenettelyn yhdenmukaisuuden ja tehokkuuden näkökulmasta ei ole tarkoituksenmukaista, että muutoksenhaku on ohjattu huomautusten osalta hallinto-oikeuteen.

Elintarvikemarkkinalain 11 a §:n nojalla elintarvikemarkkinavaltuutettu voi asettaa uhkasakon asettamansa kiellon tehosteeksi ja uhkasakkolain 10 §:n nojalla tuomita sen maksettavaksi, mikäli päävelvoitetta ei ole noudatettu. Elintarvikemarkkinavaltuutetun päätöksestä tuomita uhkasakko maksettavaksi valitetaan markkinaoikeuteen, joka on toimivaltainen käsittelemään päävelvoitetta koskevan asian uhkasakkolain 24 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Elintarvikemarkkinalain sääntelyä olisi syytä selventää siltä osin, että muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttää valituslupaa myös valitettaessa markkinaoikeuden päätöksestä uhkasakon maksettavaksi tuomitsemista koskevassa asiassa.

Elintarvikemarkkinalain mukainen muutoksenhaun sääntely, jossa elintarvikemarkkinavaltuutetun päätöksistä valitetaan markkinaoikeuteen ja jatkovalitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttää valituslupaa, vastaa hallintoasioissa yleisesti noudatettavaa muutoksenhakujärjestystä.